

Міністерство освіти і науки України
Українська бібліотечна асоціація
Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут журналістики
Кафедра бібліотекознавства та інформології

БІБЛІОТЕКА І КНИГА У ЦИФРОВОМУ МЕДІАСВІТІ

Матеріали

II Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції

23 вересня 2016 року
м. Київ

УДК 02(063)

ББК 78.3

Б 59

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету ім. Бориса Грінченка
(протокол № 4 від 23 грудня 2016 р.)

Редакційна колегія

Г.В. Горбенко, директор Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент;

О.В. Воскобойнікова-Гузєва, завідувач кафедри бібліотекознавства та інформології Київського університету ім. Бориса Грінченка, доктор наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник;

В.В. Литвиненко, доцент кафедри журналістики та нових медіа Київського університету ім. Бориса Грінченка, кандидат наук із соціальних комунікацій;

В.Є. Сошинська, доцент кафедри бібліотекознавства та інформології Київського університету ім. Бориса Грінченка, кандидат наук із соціальних комунікацій

Рецензенти

Галаган Людмила Миколаївна, директор Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, кандидат політичних наук, старший науковий співробітник;

Хімич Ярослава Олегівна, доцент кафедри інформаційних комунікацій та бібліотекознавства Інституту публічного управління та кадрової політики Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва, кандидат історичних наук, доцент

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017

© Українська бібліотечна асоціація, 2017

© Автори публікацій та наукові керівники, 2017

УДК 02:004.032.6

Матвійчук О.Є.,

*доцент кафедри методики суспільно-гуманітарної освіти та виховання
Інституту післядипломної педагогічної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук*

МЕДІАОСВІТА ТА МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ РОБОТИ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК

Визначальними чинниками розв'язання проблем розвитку цивілізації є культура, наука й освіта та застосування новітніх технологій. Успіх кожної людини в наш час безпосередньо залежить від уміння працювати з медіа. Медіа (від *грец.* — середина або посередник) — це засоби, через які опосередковано відбувається спілкування між людьми [3]. Сьогодні медіа — це всі засоби масової комунікації: книги, преса, телебачення, кінематограф, радіо, звукозапис та Інтернет, мобільні телефони, ай-поди або MP3-плеєри, відео- та комп'ютерні ігри, білборди та інші типи реклами (зокрема, слова або картинки на одязі, інформація в магазинах або на стадіонах, упаковці їжі), а також постери та флаєри. В останні роки саме питанням медіаосвіти приділяється значна увага науковців та практиків різних галузей. Медіаосвіта — частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії з сучасною системою мас-медіа [3]. Результатом медіаосвіти має бути підвищення рівня медіакомпетенції, або її ще називають медіаграмотності, яка полягає в сукупності мотивів, знань, умінь і можливостей, що сприяють добиранню, використанню, критичному аналізу, оцінюванню, створюванню та передаванню медіатекстів різних форм, жанрів, а також аналізу складних процесів функціонування медіа в суспільстві. Вважається, що термін «медіаграмотність» походить від термінів «критичне бачення» та «візуальна грамотність». Також в науковій літературі використовують терміни «технологічна грамотність», «інформаційна грамотність», «комп'ютерна

грамотність». Під медіаграмотністю розуміють рівень медіакультури, який стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують [3, с. 19].

Дослідники виокремлюють декілька теорій медіаосвіти, зокрема соціокультурну, яка визначається як необхідність освіти, результат розвитку медіакультури та усвідомлення в педагогіці значущості соціальної ролі медіа [3, с. 35–35]. Медіаосвіта сприяє збагаченню різного культурного досвіду за допомогою споживання медіаповідомлень усіх типів (друкованого слова, зображень, аудіо та рухомих зображень); допомагає громадянам представляти їхні культури та традиції; створює додаткові можливості людям у будь-якому суспільстві та уможливорює доступ до медіа людям з особливими потребами. Медіаосвіту починають формувати ще у школі. Так, зокрема шкільна медіаосвіта охоплює інтегровану медіаосвіту (використання медіадидактики в межах існуючих предметів), спеціальні навчальні курси, факультативи, гурткову, студійну та інші форми позакласної роботи. Ця форма медіаосвіти спрямована переважно на формування критичного мислення, комунікаційної медіакомпетентності. В Україні розроблено навчальну програму з основ медіаграмотності, яка має на меті навчити школярів здатності аналізувати види і тексти медіа, засоби комунікації, критично сприймати медіатексти, володіти методами і прийомами психологічного захисту від непотрібної інформації, безпечної поведінки в медійному просторі, навичкам організації особистісного медійного простору (в тому числі й творчим); розвивати мотивацію щодо формування індивідуальної медіаграмотності [4].

Багато тисячоліть важливим інформаційно-просвітницьким інститутом залишається бібліотека. Сучасну бібліотеку називають стратегічним партнером медіаосвіти, оскільки вона пропонує своїм користувачам певні медіапослуги: доступ до безкоштовного Інтернету та друкованих джерел; професійно підготовлений персонал, який вміє працювати з бібліотечними каталогами та з пошуковими службами Інтернету, сучасні читальні зали та ресурсні центри. Бібліотечні працівники допомагають своїм відвідувачам:

з'ясовувати, з чим вони мають справу — з фактом чи судженням; перевіряти джерела інформації; порівнювати джерела інформації; перевіряти репутацію джерела інформації; дізнаватись про автора джерела інформації. Сучасні бібліотеки використовують у своїй роботі з читачами різноманітні медіаресурси, з допомогою яких формується і розвивається медіаосвіта.

Одним із етапів реалізації Концепції медіаосвіти в Україні є підготовка інформаційно-методичних матеріалів, програмного інформаційно-комунікаційного забезпечення, відеотек, фонотек, інформаційних баз бібліотек різних відомств, в першу чергу у шкільних бібліотеках [1]. Долучаються до проекту медіаосвіти і дитячі та юнацькі бібліотеки, зокрема у Херсонській обласній бібліотеці для дітей ім. Дніпрові Чайки розробили сценарії занять і комплексів медіа- та дидактичних матеріалів, бібліотечних медіауроків у міжвідомчому корпоративному проєкті «Основи медіаосвіти: бібліотечна складова».

У Житомирській обласній бібліотеці для дітей впроваджують засоби медіаосвіти для розвитку творчих здібностей користувачів на блозі «Творча стежинка». Центральна бібліотека для дітей м. Миколаєва багато уваги приділяє формуванню інформаційної культури читачів, працівниками розроблено комплексну цільову програму «Полювання за інформацією» для учнів 1–9 класів. Формуванню медіаімунітету приділяється увага працівників Державної бібліотеки України для юнацтва. Зокрема зазначається, що бібліотека через власні інформаційні ресурси (тематичні рубрики сайту, блоги, подкасти з теми, онлайнвий відеоканал, бібліографічні посібники, яскраві флаєри, комікси, пам'ятки тощо), а також через популяризацію інших актуальних надійних ресурсів, має змогу поширювати знання про різноманітні загрози, ризики, що виникають під час взаємодії з медіа [2].

Тренерами Академії української преси у 2015–2016 рр. в усіх областях України для бібліотекарів проведено тренінги «Практична медіаграмотність», видано посібник для бібліотекарів [6]. За допомогою цих тренінгів бібліотекарі дізнались про форми подання інформації — інформування та пропагування, маніпуляції та фейки, складові медіа як бізнесу. Такі заняття сприяли також переосмисленню діяльності бібліотекарів щодо презентації своїх бібліотек як сучасних установ, які відкриті для спілкування, критики, змін

та інновацій; формуванню навичок представлення користувачів своєї бібліотеки як унікальних особистостей, вміння здійснювати рекламу їх творчих здібностей, умінь та навичок; поширенню медіаінформації про заходи та послуги бібліотеки з використанням медійних і онлайн-технологій: блогів, сайтів, соцмереж. На тренінгах розглядались також питання необхідності постійного моніторингу бібліотечної діяльності в контексті формування медіаграмотності з метою узагальнення досвіду та вдосконалення бібліотечних засобів формування медіакомпетентності школярів та молоді. Академія української преси розробила дистанційний курс та онлайн-гру «Стань медіаграмотним». Ці матеріали бібліотечні працівники можуть також використовувати у роботі із користувачами.

Сучасні бібліотеки є тими установами, які мають усі можливості для того, щоб долучитись до формування медіаграмотного користувача.

ДЖЕРЕЛА

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/>. — Назва з екрана.
2. Кулик Є.В. Бібліотечні засоби формування медіаграмотності юнацтва та молоді / Є.В. Кулик // Сучасні інформаційні технології в бібліотечній справі: зб. матеріалів V міжнар. наук. конф. молодих учених «Молодь. Наука. Інновації», 15 трав. 2014 р. / Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — Київ, 2014. — С. 7–10.
3. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник / ред.-упоряд. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк ; за наук. ред. В.В. Різуна. — Київ : Центр вільної преси, 2013. — 352 с.
4. Навчальна програма з основ медіаграмотності (8 клас) [Електронний ресурс] / П.О. Коваленко, О.П. Мокрогуз. — Київ, 2013. — Режим доступу : http://www.aup.com.ua/uploads/Program_8_class.pdf. — Назва з екрана.
5. Основи медіаграмотності : навч.-метод. посіб. для вчителя 8(9) клас : плани-конспекти уроків / за ред. В.Ф. Іванова, О.В. Волошенюк, О.П. Мокрогуза. — Київ : АУП : Центр вільної преси, 2014. — 190 с.
6. Практична медіаграмотність : посіб. для бібліотекарів / уклад. Л. Гуменюк, В. Потапова ; ред.-упоряд. О. Волошенюк. — Київ : АУП, 2015.